

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/181188,Robert-Bulinski-Anna-Poray-Wybranowska-Zachowac-slad.html>
20.04.2024, 17:51

Robert Buliński: Anna Poray-Wybranowska. Zachować ślad

Anna Poray-Wybranowska, polska działaczka społeczna na emigracji, przez wiele lat zajmowała się dokumentowaniem relacji o pomocy udzielanej ludności żydowskiej przez Polaków podczas II wojny światowej.

Anna Poray-Wybranowska w bibliotece Uniwersytetu w Montrealu. Fot. ze zbiorów AIPN

Anna Poray-Wybranowska urodziła się 19 lutego 1910 r. w Ściborzycach, w arystokratycznej rodzinie Chościak-Popielów. Lata dziecięce spędziła w majątku Kostrzynek-Mościska. W latach 1928-1937 uczyła się w prywatnym gimnazjum Najświętszego Serca Jezusowego w Polskiej Wsi w Wielkopolsce, gdzie należała do harcerstwa. Po otrzymaniu matury rozpoczęła naukę języka niemieckiego i gospodarstwa w Gdańsku.

Czas wojny i tułaczki

W 1938 r. wyjechała do Belgii, gdzie podjęła studia w Katolickiej Szkole Pracy Społecznej w Brukseli. W sierpniu 1939 r. powróciła do Polski. Podczas wojny obronnej 1939 r. pełniła ochotniczo funkcję łączniczki i sanitariuszki w trakcie oblężenia Warszawy. W grudniu 1939 r. wyjechała do Włoch jako opiekunka dzieci radcy przy Watykanie. W 1940 r. ukończyła

w Rzymie kurs pisanie na maszynie, zaś jesienią tego roku rozpoczęła studia dla cudzoziemców na Uniwersytecie w Perugii. Jednocześnie posiadała status osoby internowanej.

Jesienią 1942 r. uzyskała dyplom nauczania języka włoskiego, zaś w czerwcu 1944 r. – tytuł doktora nauk politycznych. Miesiąc później wstąpiła do 2. Korpusu Polskiego. Początkowo służyła w działającej przy korpusie delegaturze Polskiego Czerwonego Krzyża, a następnie w szpitalu polowym 31. Kompanii Sanitarnej.

Wiosną 1945 r. wstąpiła do Pomocniczej Służby Kobiet. W jej ramach pełniła służbę w Archiwum i Muzeum 2. Korpusu Polskiego. W 1946 r. ukończyła Szkołę Podchorążych Rezerwy, uzyskując stopień kaprala podchorążego. Następnie służyła w Polskim Korpusie Przeszkolenia i Rozmieszczenia w Wielkiej Brytanii.

Działalność polonijna

We wrześniu 1947 r. wzięła ślub z mjr. Janem Poray-Wybranowskim. W 1949 r. Anna Poray-Wybranowska wraz z rodziną wyjechała do Argentyny. Pracowała we własnej firmie w Buenos Aires. Od 1954 r. mieszkała w USA. Po ukończeniu, w 1957 r., studiów bibliotekarskich na Uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku, rozpoczęła pracę w bibliotece uniwersyteckiej. Jednocześnie podjęła studia doktoranckie z romanistyki, które przerwała po śmierci męża w 1959 r.

W 1961 r. wyjechała do Kanady, gdzie znalazła pracę w bibliotece Uniwersytetu w Montrealu. Następnie pracowała jako bibliotekarka w miejscowej Izbie Lekarskiej, a potem na Uniwersytecie Quebecu. Zrobiła specjalizację w dziedzinie restaurowania starodruków. W 1971 r. ukończyła studia polonistyczne na Uniwersytecie w Montrealu, ale bez uzyskania dyplomu magistra.

Anna Poray-Wybranowska była bardzo zaangażowana w działalność społeczną związaną z kanadyjską Polonią (m.in. pracowała w bibliotece Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie, od 1977 r. jako jej kierownik, zaś w latach 1976-1980 jako sekretarz generalny PINK). Od 1979 r. kierowała Fundacją *Pro Justitia*, zajmującą się zbieraniem funduszy dla ubogich, działającą pod patronatem papieża Jana Pawła II. Na początku lat 80. brała czynny udział we wspieraniu opozycji „solidarnościowej” w Polsce jako członek Grupy Działania na Rzecz NSZZ „Solidarność”. W latach 1985-1992 współpracowała z polonijnym kanałem telewizyjnym w Montrealu.

Od końca lat 70. Anna Poray-Wybranowska współpracowała z Instytutem Pamięci Męczenników i Bohaterów Holokaustu *Yad Vashem* w Jerozolimie w sprawach związanych z nadawaniem tytułu Sprawiedliwy wśród Narodów Świata Polakom, którzy ratowali Żydów podczas II wojny światowej.

Na początku lat 90. współorganizowała Komitet dla Upamiętnienia Polaków Ratujących Żydów w Warszawie. W 2007 r. napisała książkę pt. *„Those Who Risked Their Lives”*, która

zawiera spis Polaków ratujących Żydów. Była również dożywotnim członkiem Fundacji Polonii Światowej, Fundacji św. Andrzeja Boboli i Polskiego Związku Kawalerów Maltańskich oraz Polskiej Organizacji Społeczno-Kulturalnej i Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie. Posiadała odznaczenia polskie i zagraniczne.

Zmarła 25 lipca 2013 r. w Montrealu.

► [Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)